

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**Міжнародна стратегія
економічного розвитку регіону**

**Международная стратегия
экономического развития региона**

**International Strategy
of Region Economic Development**

Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 3–5 вересня 2013 року)

Суми
Сумський державний університет
2013

цьому виникнути.

Однак у гонитвою за найбільшими прибутками міжнародні корпорації принесли і негативні явища для суспільства:

– екологічне забруднення територій. Внаслідок використання матеріалів заміників при виготовленні продукції, не завжди екологічно безпечних та надійних, зменшився термін експлуатації продукції і все більше товарів відправляється на сміттєзвалища;

– зменшення купівельної спроможності населення. Через штучне підтримання підвищеного попиту (кредитування, надзвичайно швидка зміна поколінь товарів, штучне заниження терміну експлуатації та т. ін.) населення (навіть розвинених країн) не в змозі постійно збільшувати споживання продукції, більше того, під впливом криз і росту безробіття обсяги споживання населення зменшуються;

– стримання науково-технічного розвитку у сфері суспільно-корисних досліджень. Досить часто міжнародні корпорації викуповують корисні для суспільства патенти на відкриття, оскільки ті можуть загрожувати їх безпосередній діяльності (енергозаощаджуючі технології та альтернативна енергетика – реальна загроза для ТНК, що займаються видобутком та транспортуванням нафти і газу; електромобілі – виробникам автомобілів на двигуні внутрішнього згорання; міцний на розрив нейлон – виробникам жіночих шарпеток тощо).

Однак слід пам'ятати, що навіть найпотужніші підприємства не можуть вічно бути ефективними на ринку. Вони залежать від своїх споживачів. Взаємовідносини підприємств є складними і у довгостроковому періоді можливий лише спільний успіх – виробника і споживача, коли перший виготовляє якісну продукцію, яка відповідає потребам і запитам споживача та не вимагає від споживача додаткових витрат на експлуатацію чи заміну елементів, а споживач закупає продукцію саме у цього виробника, а не шукає більш дешевого аналога, що виробляється десь за кордоном.

1. Гребешкова. О.М. Ефективність стратегічного партнерства підприємств: проблеми виявлення та способи оцінки / О.М. Гребешкова // Економіка і підприємництво: зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. Відп. ред. С.І. Дем'яненко. Вип. 22. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 78-84.

ФАКТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ДЕМАТЕРІАЛІЗАЦІЇ ТА РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Сотник І. М., д-р. екон. наук, проф., **Мазін Ю. О.**, канд. екон. наук
Сумський державний університет, Україна

Необхідність активізації процесів дематеріалізації та ресурсозбереження (ДР) у сучасному суспільстві як шляху подолання негативних екологічних наслідків господарської діяльності при забезпеченні економічного зростання країн та регіонів є безсумнівною. В умовах бурхливого розвитку науково-технічного прогресу (НТП), скорочення термінів впровадження його

досягнень у практику господарювання потенціал дематеріалізації та ресурсозбереження (ПДР) має тенденцію до зростання. Його формуванню також сприяють такі фактори, як динаміка народонаселення, рівень якості довкілля та доступність необхідних природних ресурсів, зміна стандартів та стилю життя, державна політика та міжнародні угоди у сфері захисту довкілля – на макроекономічному рівні, вимоги споживачів до якості продукції, впровадження інновацій у виробництво, витрати на виробництво, уніфікація і стандартизація продукції тощо – на мікроекономічному рівні.

Водночас, наявність значного ПДР у рамках країни або регіону, підприємства не означає, що він буде реалізований найближчим часом і у повному обсязі. Імплементация потенціалу може обмежуватися технічними, екологічними, соціо-культурними, економіко-організаційними умовами. Наприклад, доступні суспільству на даний час технології неспроможні забезпечити 100% ліквідації наявних непродуктивних втрат ресурсів при виробництві і споживанні. Впровадження певних заходів з ДР може призводити до негативного впливу на довкілля – зокрема, за рахунок зростання забруднення на одних стадіях життєвого циклу ресурсів або продукції, що не компенсуються скороченням забруднення на інших стадіях, через застосування меншої кількості, але більш токсичних речовин при виробництві продукції та ін. Соціо-культурні перешкоди реалізації ПДР можуть полягати у неготовності членів суспільства до дематеріалізаційних та ресурсозберігаючих змін, пов'язаних, наприклад, з суттєвими змінами просторового базису розміщення продуктивних сил, галузевою реструктуризацією економіки, підвищенням вимог до кваліфікації працівників через інформатизацію, дематеріалізацію, екологізацію виробничих процесів. Економіко-організаційні бар'єри реалізації ПДР полягають в економічній недоцільності реалізації таких заходів або ж їх низькій ефективності, відсутності відповідних організаційних структур тощо.

Як свідчить практика, саме економіко-організаційні перешкоди в умовах ринкової економіки є ключовими при визначенні питання практичної реалізації ПДР на різних рівнях господарювання. При цьому первісним критерієм ефективності процесів ДР є співставлення суспільних витрат задоволення еквівалентних соціально-економічних потреб шляхом 1) реалізації заходів з ДР і 2) виробництва необхідної кількості ресурсу. Якщо суспільні витрати на ДР на одиницю ресурсу є меншими, аніж витрати, пов'язані з його видобуванням, переробленням, виробництвом, споживанням, утилізацією, то суспільство в цілому і окремі суб'єкти господарювання надаватимуть перевагу саме ресурсозберігаючим заходам. Якщо має місце зворотна ситуація, то рішення буде на користь виробництва ресурсу. З урахуванням екологічної складової процесів ДР і виробництва ресурсу за існування економічно ефективних ресурсозберігаючих технологій здебільшого більш ефективною буде реалізація заходів з ДР. Недостатній розвиток НТП, наслідком якого може бути недосконалість ресурсозберігаючих технологій, їх відносно висока ціна, або ж незначна

питома вага витрат суб'єкта господарювання на даний вид ресурсу може спричинити відмову від впровадження ПДР.

Викладене вище дозволяє систематизувати фактори реалізації ПДР в сучасних економічних системах таким чином:

- *технологічні*: наявність і доступність ресурсозберігаючих технологій, перспективи їх міжнародного трансферу; тривалість зміни й освоєння нових ресурсозберігаючих технологій, рівень наукоємності виробництва, т.п.;

- *екологічні*: поточний рівень якості та інтенсивність забруднення навколишнього природного середовища; ступінь виснаженості природних ресурсів та темпи їх приросту; можливості зменшення забруднення довкілля завдяки ДР; перспективи зменшення обсягів ресурсопотоків в економічних системах з урахування токсичності використовуваних ресурсів тощо;

- *соціо-культурні*: готовність членів суспільства до дематеріалізаційних та ресурсозберігаючих змін; доступність інформації, обізнаність населення і підприємств, органів влади у питаннях ДР; стиль і якість життя, традиції населення; розвиток громадського екологічного руху та ін.;

- *економіко-організаційні*: вартість придбання та використання ресурсозберігаючих технологій порівняно з видобутком і використанням ресурсів, що зберігаються; ціни на ресурси, що можуть бути збережені; обсяги залучення ресурсів даного виду до виробництва порівняно з іншими ресурсами, їх питома вага у витратах суб'єкта господарювання; доступність інвестиційних ресурсів для цілей ДР; наявність організаційних структур (державних та приватних), що опікуються питаннями впровадження ДР, відповідної правової бази; ступінь глобалізації, тінізації економіки; рівень ресурсної безпеки та ін.

Управління зазначеними групами факторів реалізації ПДР, що тісно пов'язані з факторами його формування, є складним завданням, проте успішне його вирішення за допомогою використання переважно економічних методів впливу – запорука постійного підвищення ресурсоефективності економічних систем різних ієрархічних рівнів.

ОСОБЛИВОСТІ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

Сухоставець А. І.

Сумський національний аграрний університет, Україна

Досвід розвинутих країн показує, що якісні показники зростання ефективності функціонування аграрного сектору пов'язані не тільки з впровадженням досягнень науково-технічного прогресу в технології виробництва, а й просліджується також тісний взаємозв'язок та взаємозалежність з рівнем розвитку сільських територій.